Budapestre vonatkozó újságcikkek
Osztályozás
425.091
Szerző: Csillag István
Cím:
Forrás: Magyar Nemzet, 1961. jún. 10.
dő "1961"
Személy

Akik formálták — megírják

Készül Angyalföld története

Nem hiszem, hogy a mi Angyalföldünk keresztszülei valaha is az ég oly közmondásosan szelíd lakói lettek volna. Sőt, ezirányú kételkedésem oly messzire terjed, hogy azt is hajlamos vagyok tagadni, miszerint bármilyen kapcsolatba kerülhetett volna ez a nagy munkáskerület a valóságos angyalokkal. Ha csak úgy nem, hogy a Gömb utca, Reitter Ferenc utca, Szent László út, vagy a Tripolisz sok elkeseredés lefojtott gőzétől sistergő kocsmáiban, csapszékeiben »angyali« türelemmel elbántak egy rendőrrel vagy sztrájktörővel.

A korabeli sajtó — bölcsen elhallgatva a valóságos okokat — persze bőséges tálalásban elégítette ki minden esetben a szenzációéhes olvasótábor csillapíthatatlan étvágyát. Az éjszakai Angyalföld sláger volt akkoriban. A nappala már jóval kevésbé érdekelte a nagy nyilvánosság irányítóit.

Pedig a »sötét« Angyalföld már akkor is a fényre készülődött. A Tripolisz homokbányáinak kazamaták módján kivájt üregeiben, meg a fölöttük elterülő sivatagban még az angol—búr háborút vívtuk újra, kövekkel teli zsebbel, mi, zuglói srácok Angyalföld ellen, amikor például *az Ipoly utcai Mintakészítők Szakszervezetében, délutánról délutánra ifjúmunkások tanultak verset, dalt, figyeltek a szóra, amely egy másféle Angyalföldet ígért.*

Ránki Andor levelét olvasom, aki hites tanúként jelentkezik, hogy — ha kell — szívesen beszámol az 1930—40 között lezajlott ifjúsági mozgalom eseményeiről.

»Nem lettem kiemelkedő harcosa a munkásmozgalomnak, de emlékem sok van. Ha segíthetek ezzel, szívesen elbeszélem őket« — írja a XIII. kerületi pártbizottságnak írott levelében.

Hangos történelem

1960 október elején gyűlt össze először az a brigád, amely hivatott lesz ennek az oly nyughatatlan vérű fővárosrésznek izgalmak és mozgalmak áradásában kristályosodott múltját felkutatni, jelenét regisztrálni, jövőjének távlatait felvázolni. Nem az első ilyen irányú kísérlet ez a mostani, de az előjelek szerint az első, ami sikerrel kecsegtet.

Talán a szüntelen mozgás az oka, talán egyéb tényezők, hogy eddig csak próbálkozások voltak. Ám — úgy látszik —, az idő beért. A távlat visszafelé is, előre is eleget mutat az alkotáshoz. Az elmúlt év őszén jelent meg az újságban a kerületi pártbizottság felhívása és ma, alig egy-két hónap múltán *Simon* Gusztávné, ez az oly sok lelki dinamikával, szenvedélyes ügyszeretettel dolgozó asszony büszkén mutatja a páncélszekrényben őrzött magnetofon tekercsek halmazát.

— Látnia kellene, ahogy az öregek jönnek egymás után, hogy elmondják 30—40—50 év személyes emlékeit, élményeit.

— Látni szeretném.

— Minden kedden és pénteken inspekciót tart a bizottság. Az öregekkel *Kelen* Béláné foglalkozik. Ő rögzíti magnetofon szalagra Angyalföldnek ezt a »hangos történelmét«.

„Csak írjon — és jövök"

— Őszintén szólva nem számítottunk ekkora nekibuzdulásra.

Leveleket mutat: a főváros legkülönbözőbb pontjain adták fel őket. Aztán megint másokat, amelyek 100 kilométerek messzeségéből üzenik, hogy ők is éltek itt, őket is nevelte, formálta életüknek egy szakaszán Budapestnek ez az oly sok nagy csatát megért »viharsarka«.

Démusz Artur Debrecenből jött el személyesen. Nem egyedül jött: pompás kísérettel, amely azonban elfért egy aktatáskában.

A veterán harcos azóta hazautazott, de a »kíséret« itt maradt a XIII. kerületi pártbizottságon. Fényképek, régi írások, egy hősi korszak dokumentumai. Gazdájuk a Mérleggyárban dolgozott annak idején. Együtt az azóta kivégzett Nyisztor Jánossal.

»A Tanácsköztársaságban termelési biztossá választottak. *Szén szükében voltunk. Szinte órák alatt szereltük át a gépeket villamos meghajtásúra. Hódmezővásárhelyen, vagy másutt, egy-egy mérleggyárban talán még mindig akad gép, amit mi 1919-ben szereltünk.*«

Farkas Sámuel — ugyancsak volt termelési biztos —, Cegléről jelentkezett.

Mindkettejükről két-két fénykép, melyeknek aláírása ez lehetne: akkor és most. Bizony, az idő eljárt! Felettük is. Angyalföld felett is. Csakhogy a városrész fiatalabb lett azóta.

De, hogy ennek a fiatalságnak tüze átforrósítja az öregedő szíveket is, bizonyítják Démusz Artur Simonnénak mondott búcsúszavai:

— Engem csak ne kíméljen az elvtársnő! Ha szükség van rám, azonnal jövök. Igaz, nem valami magas a nyugdíjam, de azt a vasúttól kapom. S mellé szabadjegy jár. Hát csak írjon és jövök.

És felajánlotta segítségét *Révész* Ferenc, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója, a Budapest Gyűjtemény dolgozói nevében, *Ambrus* József, a Legújabbkori Történeti Múzeum munkatársa, aki máris elküldte az angyalföldi, még élő veteránok névsorát és címét. *Fazekas* Kálmán bácsi a III. kerületből jelentkezett. *Somogyi* Árpád művészettörténész az Iparművészeti Múzeumból.

Ambrus József szerint összegyűjtött anyaga igen pontos és figyelemreméltó.

S a nagy múlt feltárásán munkálkodik *Tauszig* Béla, a Tanácsköztársaság egészségügyi, szakszervezeti és közművelődésügyi funkcionáriusa, meg *Szendefi* István, akinek ugyancsak a Tanácsköztársaság Angyalföldje él emlékeiben.

Történelemalkotó történetírók

— Ha nem fogunk bele ebbe a nagy munkába, talán máig sem tudjuk ilyen világosan, mekkora összetartó erő rejlik ebben az egyszerű névben: Angyalföld.

Ezt is Simon Gusztávné mondta. Tán soha még ennyi pártonkívüli nem kopogtatott a pártbizottság ajtaján, mint ezekben a hetekben. S az íróasztalok mellett — a hét bizonyos napjain — pártonkívüli pedagógusok sokasága dolgozik, munkálkodik, rendezi az eddig beérkezett, máris óriás anyagot. Ez a munka a tervek szerint 1961. május elsejéig tart.

Addig — a nagy mű operatív munkatársai így remélik — még beérkezik azoknak gyűjteménye is, akik vésővel kezükben formálták, alkották a mai Angyalföld mindnyájunk által oly jól ismert arculatának markáns vonásait.

Kádár János, *Biszku* Béla, *Kelen* Béla, *Orbán* László, *Kis-házi* Ödön, *Kossa* István, *Práth* Károly, koreai nagykövetünk — tekintélyes névsor egy történeti társaságnak! S ritka szerencse, hogy szemtanúként vallhatnak munkáról, harcról, múltról — és ami talán még ennél is fontosabb —, a jövőről is.

A dokumentumok között régi-régi műszaki térkép. Kiadta Kogutowitz és Tsa. Néhány gőzmalom és a Wörner-gépgyár — ennyi jelzi Angyalföldet rajta. Mellette a Budapesti Ingatlan Bank R. T. Központi Házkezelésének nyugtája, amelyen elismeri Karis Istvánnak, hogy 28,80 korona havi bérért kiadta neki a Váci út 108. II. 57. számú lakást. Alatta a dátum: 1913. március. S néhány év múlva egy bírósági idézés, amelyben a Fővárosi Lakáshivatal megkeresésére dr. Fenessy előadó arról értesíti Karis Istvánt, hogy a lakás igénybevétele miatt meg kell jelennie a Markó utcában.

»A tárgyalás elmaradásuk esetén is meg fog tartatni« — »nyomattatott« oda az idézésre annak idején a nagyobb nyomaték kedvéért.

Karis István, s a többi angyalföldi ezt is túlélte. Akárcsak a két világháborút, meg a kettő közt levő legsötétebb korszakot.

Ők látták még a sötét Angyalföldet, a régit, s most gyönyörködnek a fényben, amiről oly sokat álmodoztak, s amelyért oly sokat küzdöttek hosszú, nagyon hosszú tíz évekig.

És most megírják történetét. Amit már megírtak egyszer, ha nem is tollal — írógéppel —, de az életükkel.

Nagy tanulság lesz, ha olvashatjuk.

Csillag István